

ספרוי — אוצר החסידים — ליאובאואריטש

שער
שלישי

קובץ
שלשת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חופשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נג"מ זי"ע

שנייאורסאהן

מליאובאואריטש

•

מקץ

(חלק כה שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פאָרוּווי

שנת חמישת אלפים שבע מאות שמות שונים וSSH לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת מקץ, כד-ל כסלו, היטשפ"ו (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehota.org / www.kehota.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehota.org

מקץ

220

עפר וקטניות דברים שהן מעמידין פירות".

כלומר: לפי ב' הדעות⁸ דברי הכתוב "אוכל שדה – נתן גו'" באים להודיע מה עשה יוסף כדי להבטיח שהtabואה תשרם ולא תירקב. והחילוק ביןיהם הוא: לפי הדעה הראשונה הבטיח זאת ע"י הנחת התבואה בסמכות לשלדתו גידולה, "מןני שלל ארץ וארכז מעמדת פירותי" (ומעמדת) כאן – הינו מקומות); ולאידך מאנז'دامר הבטיח זאת ע"י ש„נתן בהם עפר וקטניות (שהן) דברים שהן מעמידין פירות".

[ובכיאור המפרשים⁹, שר' נחמי] למד כן מהתיוכות "שדה .. נתן" – ש„נתן" גם (משהו) מן „שדה .. נתן" – סביבותי" (דהינו עפר וקטניות).]

ב. והנה רשי' בפירושו על התורה¹ פירוש על המתבות אוכל שדה העיר

(7) ראה רשי', מתנות כהונה ויפ"ת (השלם) לב"ר שם. רד"ל שם.

(8) כ"ה להמפרשים שנטנו למלך הערכה 10. וראה למלך סעיף ב. – וביפ"ת (השלם) מפרש (במדרש) דמ"ש ר"ג „נתן בהם עפר כו"ו" אינו פירוש הכתוב "א" רק עצ' יוסף לקיים התבואה", אבל פי' הכתוב "אוכל שדה העיר גו'" הוא – שגם "אוכל שדה כל עיר סביבות ארץ מצרים נתן בתוך ארץ מצרים".

(9) מתיב' שם. וראה רד"ל שם שמצוין לה"ר עזה"פ (א, ד) והארץ לעולם עומדת (ומתיב' שם).

(10) פי' מהרו"ץ לב"ר שם. וראה גם נחלת יעקב לרפרשי' כאן. – ובעוד מפרשים (נוזר הקודש (השלם) ורד"ל לב"ר שם. משיכל לדוד ומלאכת הקודש לרפרשי' כאן) שנלמד מהתיוכות "אשר סביבותי" (ע"ש).

א. נאמר בפרשتنا (בקשר לקיבוץ ה„אוכל" בשבוע שני השבוע ע"י יוסוף¹⁰: "ויתן אוכל בערים אוכל שדה העיר אשר סביבותי" נתן בתוכה".

וציריך להבין: מהו החידוש בחילוקו השני של הפסוק, "אוכל שדה העיר אשר סביבותי" נתן בתוכה", על הרישא שנאמר "ויתן אוכל בערים" מובן שני ממה את התבואה מן השדות שסביר לערים בעיר הסמוכה ביתר – דמןפni מה יתרה ובכיה לאuir מרווחת דוקא¹¹?

ואפילו נאמר שלא הינו מבינים זאת מעצמנו – עדין אינו מחוורי; למאן נפקא מינה, עד שהוחדר הכתוב להודיענו זאת?

במדרש איתא על זה¹²: "נתן מה שבתחום טבררי בטבררי" ומה שבתחום ציפוריו מפני משל ארכז וארכז מעמדת פירותי. ר' נחמי אמר נתן בהם

(1) פרשتنا מא, מה.

(2) ראה גם דבוק טוב לרפרשי' כאן.

(3) בא רם חיים (לאחוי המהרב'ל) לרפרשי'. וראה גם מלילאת הקודש (לפרשי') כאן.

(4) יפה תואר (השלם) לב"ר שבဟURA הבהה הובא גם בנויר הקודש השלם שם). מלאכת הקודש לרפרשי' כאן.

(5) ב"ר פ"צ, ה.

(6) להעיר אשר טבררי וצפורי – הפקים (ראה גם מתיב' לב"ר שם): טבררי' עמויה ביותר וציפוריו כהר ובראו שבת קיה, ב' ברשוי' שם. פס"ר פ"ח). – וראה ביכורים פ"א מג, יוד'.

מרקא [ובפרט בנדון דידן, שלא כתוב רשי"י על פירוש זה "רבותינו דרשו" (וכיו"ב), ולא ציין שהפירוש הוא מבראשית רבה] – ומהו ההכרה בפושטו של מקרא שיסוף עשה ב' פעולות כדי להגן על התבואה מركבונו¹³?

יש מפרשימים¹⁴, שב' הדברים מרומנים בלשון הכתוב: מ"אוכל שדה העיר .. נתן" ידענן שנתן את האוכל בתוך עיר זו; ומן הלשון "שדה .. נתן בתוכה" יש לדיק (כג"ל) שנותן גם את (עופר ה)שדה בתוך התבואה.

אבל צ"ע אם אפשר לומר פירוש כזה בדרך הפשט: בכתב נאמר "נתן" פעמי אחת, והרי זה היפך פשטו של מקרא לפרש שהכוונה¹⁵ לב' נתינות שונות במקומות נפרדים: נתינת התבואה בעיר, נתינת העפר בתבואה¹⁶!

אשר סביבותי נתן בתוכה": "שכל ארץ ואיז מעמדת פירוטי" ונותני בתבואה מעפר המקום ומעמיד את התבואה מלירקב".

בפשטות – בא רשי"י לירשב את השאלה הנ"ל: "למאי נפקא מינה"¹⁷ עצם מה שעשו כן, 2) ואם הטעם הווא כנ"ל, כדי לחסוך טירחא – לשם כך מודיע הכתוב על כך –

אלא שרשי" בדרכיו כלל את ב' הענינים בהמשך אחד (בו"ז החיבור – "שכל ארץ כי ונותני כו"), ולא כתוב "דבר אחר" וכיו"ב), וא"כ מובן שלפי רשי"י כוונת הכתוב לב' הפעולות גם יחד" – שכדי להעמיד את התבואה שמר יוסף את התבואה (בסביבותי דוקא) בסミニות לשדה גידולה, וכן הוסיף לתבואה "מעפר המקום".

ותמה: האמנם מציף רשי"י ב' דעתות מחולקות בתחום פירוש אחד?

יש מפרשימים¹⁸, שאיליבא דריש"י בא ר' נחמי (לא לחלק על תנא קמא, אלא) להוציא על הדעה הראשונה, ולדעתו כדי להבטיח שתתבואה לא תירكب נדרשות ב' הפעולות, וכן נקט רשי"י בפירושו.

אבל עדיין אין זה מהווור: פירוש רשי"י על התורה הרי הוא פשטו של

¹³) בבא יצחק "ולא אמר (רשי"י) כנו מכח דיק הכתוב רק מכח הידיעה". וצ"ג לרשותנו בפרש"י עה"ת שעינוי פושע"ם, בכפניהם.

¹⁴) משכלי לדוד (ובמלاكت הקודש בא"א Katz) לפרש"י כאן. וראה שאר מפרשים שבဟURAה.

¹⁵) קלשון המשכלי לדוד: נתנן בתוכה כתיב בקרא אתרו"יהו קאי.

¹⁶) ובכלל צ"ע איך אפשר לפרש "נתן בתוכה" על נתינת העפר בתוכה – והרי בפסק נאמר "אוכל" (ולא "תבואה") וא"כ הוליל "בתוכו". וראה לקמן בפניהם.

^{*)} להעיר מלובש האורה ומלאכת הקודש כאן בפי "נתן בתוכה" (בשדה). נ"ש.

¹¹) בצדיה לדודך כאן "ואל תמהה איך פרשי" ב' פירושים דתרי תנאי ולא כתוב ד"א כי זה מהנהג"ו (וראה יצחק דוד להט"ז כאן). וכבר תמה עליו בבא יצחק לפרש"י כאן. ומ"ש בדבק טוב כאן, "ונסתפק בעני הגאון"iziaה טעם הוא איליבא דהילכתא והביאו שניהם" – לכאורה דוחק גדול הוא.

¹²) יפתח (השלם) לבר"ר שם (הובא גם בזוזה¹⁹ שם). באר יצחק לפרש"י כאן. וראה מלאכת הקודש (בא"א Katz).

"הפיורות". יתר על כן: במדרש נאמר גם בדברי ר' נחמי "מעמידין פיורת".

ד. ויל' הביאור בזה, שע"י דיווקי ושינויי הלשונות מבאר רשי את כוונתו (השונה מכוונת המדרש):

— וכמו שנטבאר כמה פעמים²⁰, שאפלו במקומות שנראה כאילו רשי לא חידש כל פירוש, אלא העתיק בלבד את פירוש (לשון) חז"ל, הרי מאחר שרשי בא לפרש את הכתובים לומד לפי פשוטו של מקרא (בן חמש למקרא), צריכה גם לשון רשי להתרשם לפוי פשtuות המשמעות של דבריו (כפי שהם מוכנים לבן חמש למקרא). אע"פ שבמדרש לשון זו עצמה כוונתה אחרת;

ועד"ז בענינו: אע"פ שלשון רשי דומה ללשון המדרש, הרי כוונת רשי היא כפירוש הפשט של דבריו — דהיינו:

"שכל ארץ וארץ מעמדת פירוטי" — "מעמדת" כפירושה הפשט²¹ (בלשון רשי) בפרשנה שלפני זו²² "להעמיד ממוני בניים": כל ארץ מעמידה ומצמיחה את פירוטי (המיוחדים). דהיינו שארץ זו מתאימה לגידול פירות אלו, ואرض אחרת — לפירות אחרים. ועוד מה שלמדנו לעיל²³ על מקום ארץ מצרים "שהוא מגדל פשתן",

ה"שדה" (— עפר השדה) ("בתוכה"), בתוך העיר (וממילא ידעינו שניו לתוך התבואה מעperf המקום).

ועדיין אנו מחוור: מהו ההכרה בפשטווי של מקרא ש(ג) נתינה האוכל בעיר סביבות נעשה כדי להעמיד את התבואה¹⁸?

ג. ויובן בהקדים כמה דיווקים בלשון רשי (כולל — שינויים מלשון המדרש):

א) בענין הראשון כתוב רשי (במדרש) "מעמדת פירוטי", אבל בענין השני הוסיף רשי את התיבה "(ומעמיד ...) מלירקב". וכךורה אפילו מסתברא: אם הוצרך רשי להוסיף ביאור על תיבת "מעמיד" (שהכוונה היא "מלירקב") — הי' לו לומר כן תיכף בפעם הראשונה.

ב) במדרש נאמר "נתן בהם עפר וקטימות דברים שהן מעמידין פיורת/", אבל רשי כתוב "מעperf המקום" — היינו שלא די בעפר (או קטימות) סתם¹⁹, אלא יש הכרה דוקא בעperf מקום גידולה של התבואה.

ג) פתח רשי "שכל ארץ כי מעמדת פירוטי", ואילו בסיום דבריו שינוי וכותב "ומעמיד את התבואה" (ולא

(17) ובפרט אשר בשכל פשט אין שייכות ביניהם — כדלקמן בהערה 28.

(18) ואף שניתנת האוכל בעיר הסמוכה (דוקא) היא מילatta דפשטא ולמאי נפק"מ היהודיע זו (כני' בתחילת השיחה) — הרי באם נתינה זו הייתה כדי להעמיד התבואה, וא"כ הוצרכו לשתי נתיניות שונות להעמיד התבואה — דוחק גדול לומר שהפסוק רמזו שתיהן יחד בנתן".

(19) וכפשות לשון הגמara (שכת לא, ס"א) — הובא ביפ"ת השלם ורד"ל לב"ר שם "מערב אדים קב חומטון בכור של התבואה".

(20) ראה לקוש"ח י"ב ע' 156 הערכה*. שם ע' 199. ועוד.

(21) כי אם כוונת רשי היא "מקימת" — הוי' לפרש זה, ובמבחן' מה שמספרishi המדרש הוצרכו לפרש זה (ראה בהמשך בערה 9).

(22) וישב לה, יד. שם, כו. לט. א. ובכ'ם.

(23) פרשי' בראשית ב, יא.

משא"כ, "声称 ארץ וארץ מעמדת פירוטית" אין שיר לענין "מעמיד .. מלירקב", וכך בפירוש רש"י אין זו אלא הקדמה²⁹ ליבור מדו"ע "עפר המוקם" דוקא, "מעמיד את התבואה מלירקב".

ואין רש"י צריך להזכירנו את הטעם שנתנו את התבואה בעיר סביבותי – שהרי³⁰ הדבר מפורש בכתב (לפי פירוש רש"י): ותעש הארץ כתרגומו (וכנסו דיררי ארעה) ויקבוץ גור ויתן אוכל בערים – ומובן בפשטות שדיירי ארעה נתנו אותה בסביבותי, בעיר.

אבל לאידך, אין זה כמשמעות לשון ר' נחמי³¹ שuper בכל הוא דבר המעמיד פירות (כנ"ל ס"ג), אלא הדיקן הוא – "עפר המוקם" (שבו גדרה התבואה) דוקא (וטעם הדבר הוא, כנ"ל, כי "声称 ארץ וארץ מעמדת פירוטית" – שלה דוקא).

ובזה מתבאר בפשטות גם שינוי הלשון ברש"י, שפתח ב"声称 ארץ כו' פירוטית" וסיים ב"ונותני בתבואה" – מעמיד את התבואה" – שכן תחילת כוונת רש"י ללמדנו כלל, ענין כלל בנוגע לכל מני הפירות, ש"声称 ארץ וארא"ק³² מצמיחה "פירוטית" (ולבן נקט

עד "בארץ מצרים בארץ גושן"²⁴ – וכל אחת מהן "מעמדת פירוטית", כפי שכבר הביא רש"י לעיל בפירושו²⁵. ולמאי נפקא מינה? – ממשיך רש"י: "ונותני בתבואה מעפר המוקם ומעמיד את התבואה מלירקב": מאחר声称 ארץ מצמיחה את פירוטיה המוחדים, מובן, שהעפר של כל ארץ הוא בעל תוכנות מיוחדות המותאמות²⁶ לפירוטי" היא, וכן "עפר המוקם (1) מעמיד את התבואה מלירקב", היינו שהتبואה נשמרת מרבונו ע"י שמנגנים לתוכה "עפר" מקום גידולה דוקא.

אבל מובן בפשטות, שאם עירב בה מעפר המקום השולל ריבובו – אין נפקא מינה באיזו עיר תהיל התבואה²⁷. ה. עפ"ז סרה בדרך כלל לא השאלת הניל (סעיף ב) – היכן נזכרו בכתב ב' פעולות – כי לפי רש"י עשה יוסף רק דבר אחד כדי להגן על התבואה מרבונו: "ונותני בתבואה מעפר המוקם"²⁸ (זה גופא תוכן החיזוש של "אוכל שדה העיר אשר סביבותי" נתן בתוכה" – שמה ש"נתן בתוכה" ה' משדה .. אשר סביבותי", מעפר המקום (כנ"ל סוף ס"ב).

(24) ויגש מז, צו ובפרש"י שם. ולפני זה – מז, וא"ז.

(25) וישלח לו, כ.

(26) ראה גם לבוש האורה לפירש"י כאן (אלא שגורס ומפרש בפרש"י בא"א).

(27) להעיר מהראב"ע (מא, לה)声称 ערי מצרים וממן שבפרט עיר מצרים שהיה על שפט היאו) גרמו ריבובו.

(28) והטעם שנקט רש"י פירוש זה דוקא (ולא כדיעה הא' בבר' שם) – כי בפשטות אין שיוכות דעתך שבה התבואה לשילilit ריבובו. ועוד – דוקא לפחות מובנת אריכות לשון הפסוק, כנ"ל סעיף א לפ"ז (ובהניטמן בהערה 10).

(29) ובמודגש ג"כ בזה שהשטייט רש"י תיבת "מנני" שבמדרשו שם ("מןני声称 ארץ כו'") וכן תחילת לשון המדרש "נתן מה שבתוכו כו'" (אלא בשזה אף"ל שלא הוצרך רש"י לכתב זה כי מפורש הוא בכתב).

(30) נוסף על הניל בתחלת השיחה.

(31) עפ"ז יומתך (יוטר) ג"כ השינוי בלשון רש"י – "声称 ארץ כו' (ואה"כ) מעפר המוקם" –دلכראה הו"ל לנוקוט ב' המוקמות אותה הלשון

שיתקיים בו „פתח לבֵי בָתּוֹרֶתְךָ“, שיהי „כל ל תורה“, זוקק הוא לעניין הביטול, ש„נפשו“ תהי’ כעפר, וממילא הוא מקיים זאת ועשה עצמו „כעפר“, אולם היכן הוא „עפרו“ וביטולו – במקום אחר, ולא בנווגע לתורתו:

כאשר ב„תורתו“ עסקינו – דורש הוא לעצמו כבוד התורה; כשהוא למסיבה, דורש הוא שכולם יקומו בפניו; בקריאת התורה דורש הוא את العلي' החשובה ביותר וכו'.

ובאשר לצורך בביטול, בעפר – הוא מקיים זאת, אבל לא „מעפר המיקום דתורה“. התורה אומרת: „ואהבת לרעך כמוך“³⁶, מצות עשה של תורה על כל חכם וחכם מישראל ללמד את כל התלמידים **עפ"י** שאינן יוצאי ריבוכו³⁷; התורה אומרת: עליך להיות מרביין תורה בנשמהך, בגופך, בממוני – ואזיו טוען הוא „ונפשי בעפר“: מה אני ומי אני. לטענותו אינו חזק די' ברוחניות כדי לצאת ולעוסק בהרכבת התורה, שהרי הוא „בעפר“, והסבירה החיצונית יכולה להשפי עליו השפעה בלתי טيبة, ולכנן מוכחה הוא להשאר סגור בד' אמותיו שלן, ודוקא מצומצמות. אפילו טפח מחוץ לה – בני משפחתו, בני שכונתו, עירו וכו' – לא.

ועל זה בא ההוראה מפירוש רש"י, שה„עפר“ צrisk להיות מאותו „מקום“ ומאותו עניין גופא שעליו יש להגן ולשמר – לא די בביטול בעניינים

(36) ראה תניא פל"ב. וראה קונט' אהבת ישראל ברוקלין, תש"ו. ועוד).

(37) הל' ת"ת לאודה"ז פ"א ס"ח.

רש"י הלשון „פירות“ – כל מיני פרי הארץ – ולא רק תבואה); משא"ב בהמשך הדברים, כשהועס בפרטיות בעניין הנדון בכתבוב כאן (אופן הנתינה ש„מעמיד... מלירקב“), מפרש הוא את „האוכל“ שבסוק – חבואה³².

ו. הORAה בעבודת כל אחד ואחד – מפירוש רש"י זה:

הפירוט, ה„תבואה“, של אדם מישראל – הרוי זו התורה³³ שלוMD. וכשמקבץ ואוסף ריבוי תבואה – ריבוי בתורה (ומצוותי) – עליו לדעת שכדי שהتورה תשאר בידו, ישנה עצה אחת ויחידה: „ונוגנין בתבואה מונפ"ה המיקום“: עליו להכניסו ללימוד התורה את עניין העוף, את הביטול של „ונפשיהם“ כעפר לכל תהיה“, ודוקא ע"ז מתקיים בו „פתח לבֵי בָתּוֹרֶתְךָ“.

ומוסיף רש"י הORAה עיקרית – שזה צrisk להיות „מעפר המיקום“, מאותו מקום שבו גדרה התבואה: בנווגע לאומות העולם, עניינים זרים ליהדות, אסכמה הנדרסת³⁵ לכל דבר, יציר הרע – אזי אדרבא, עליו להתנהג במתחלת השולחן-ערוך: „הוי עז כנמר וגיבור כאריה“.

יכול יהודי להשוב: הנו אמת שכדי

„ארץ... מעפר הארץ“ או „כל מקום ומקום... מעפר המיקום“. – וראה רש"י וישלח שם „קנה“.

(32) ראה רש"י ליקמן (מא, נה) „שהרקיiba תבואהם“ (ובפסוקים לפניו „לחם... לחם“).

(33) ראה סנהדרין מב, א, ובתודה"ה ורב תבאות שם.

(34) נוסח אלקי נוצר (ברכות יז, א) בסיסם שמ"ע. וראה גם שבת שם: אי ירידת ה' כר' משל כר' עירובית לי בהן גב דוחומתן כי).

(35) ל' הש"ס – עירובין צח, א (ע"ז רג'ת הרבים כר' איכא בז' – רש"י שם).

ואפילו גדול באממת בתורה – זוכר הוא בודאי, זכרון כדבוני, שככל שישכלי וידע בחכמת התורה, הרי היא – ארוכת הארץ מדה ורחבת מני ⁴³ם, יותר על כן: ארוכה – שלא בערך, שהרי היא חכמתו של הקב"ה, ואהיה אצלו גו' שעשועים גו' ⁴⁴.

ואזין יש לתורתו קיום, והוא "מעמיד את התבואה מלירקבי" ח'ו.
ח. עוד הוראה כללית – מכללות פירוש רשי':

זה שיטוף פרנס את "כל הארץ" ⁴⁵
בשנות הרעב בא למדנו, שכאשר שורר בעולם מצב של "רעב" ברוחניות,
מצב של עמי הארץ ווכיו, מוטל על כל אחד מישראל (שהרי כל איש ישראל נקרא "יוסט" ⁴⁶ ברוחניות) החיוב לוון ולפרנס את כל העולם כולם, אפילו חזקה, במצוון רוחני.

ובקשר לזה מלמדנו רשי', שלא זו בלבד שיש לפרנס את בני ישראל במצוון רוחני, אלא יתר על כן: ציריך אדם לקבץ ולאסוף אצלו ריבוי אוכל – כדי שיוכל לפרנס בו כל אחד מישראל שיודע לו בעtid שהוא זוקק לכך –
ויתר על כן:

יש לחפש דרכים ואמצעים להבטיח שהמזון הרוחני המוכן והניתן לzellות יהיו דבר של קיימה – "מעמיד את

ולא אכשל בדבר הלכה וישמו כי חברי... ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמה בהם.

(43) איוב יא, ט.

(44) משלי ח, ל. וראה תניא קו"א ד"ה דוד זמירות (קסא, א).

(45) פרשanton מא, גנ.

(46) תהילים פ, ב וברש"י ומצד" ש. וראה

למלך ע' 252 ואילך.

אחרים, אלא ציריך להיות בעינוי "כעפר" בעניין התורה גופא.

ג. התורה היא חכמתו של הקב"ה, שהיא למعلלה לגמרי משכל של נברא. ולפיכך ³⁸, כדי שתורתו של הקב"ה תקלט כדבוני אצל הנברא, בהכרח שיתקיים "ברכו בתורה תחילת" ³⁹ –uscholom תורה מבטיח הוא מהלה שתהא לו ידיעה כדروس אודות נתנו התורה, ובבטיח שהتورה תפעל בו יראת הוי' נתן התורה (ואהבתו) יותר מקודם.

ויתר על כן: מאחר שהتورה היא חכמתו של הקב"ה, מבון שכדי שיוכל להחזיק ולשמור בקרבו את תורה של הקב"ה, לא די בהרגש של "ונפשי כעפר לכל תהיה" שקדום הלימוד ובעת הלימוד, אלא ציריך להתקיים "ונונתני בתבואה מעפר המקום": אפילו בתורה שכבר "קייבץ" ולמוד מוכרכה להיות עניין הביטול – עליו לזכור תמיד ש"נתן לנו את תורהנו", ואשר "נתן התורה" הוא לשון הווה – שבשבعة שולמוד תיבה, "ואפילו אותן אחת", בתורה, איזי הקב"ה "קורא ושונה בגדרו" ⁴⁰ – והתורה דורשת ממוני ⁴¹ "שיהי" בשעת מעשה "באימה וביראה וברתת ובזיהה". וא"ב איך יתכן שאדם בר דעת לימד על מנת לנתר, או על מנת להתכבד בקהלו חברו ⁴², או אפילו להתחכד סתם.

(38) ראה בארוכה בכ"ז – לקו"ש חט"ז ע' 326
ואילן. ושיג.

(39) נדרים פא, א. ב"מ פה, ריע'ב. וראה ב"ח לטאריך סמ"ז ד"ה ומ"ש דאמר עיר"ש היטוב.

(40) תדא"ר רפי"ה. יל"ש איכה רמז תרלוד.

(41) ברכות כב, א.

(42) ראה ברכות כה, ב: בכניסתו מהו אומר כ"ז

התבואה מלירקב". היינו שהדבר ישאר לפני ברכה תחלה, נתן התורה לשון הווה.
 אצל המקביל ויפעל עליו, עד – כל משך ימי חייו, פועלה נמשכת, ולמעלה מזה – אף בבניו וכו' – תורה שיש (משיחת ש"פ מקץ תשס"ג)

